

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1181138/1

### בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב הראשי לישראל הרב דוד ברוך לאו – נשיא, הרב אליעזר איגרא, הרב א' אהרן כץ

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אביבה רפ)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד לאה אליאב)

הנדון: פרשנות שטר לפי לשונו ולפי אומדנות; לשון רבים – האם לשון יחיד בכללה?

### פסק דין

לפנינו ערעור על החלטת בית הדין האזורי בירושלים מיום ט"ז בסיוון תשע"ח (30.5.2018) שלפיה האישה אינה זכאית לזכויות המופיעות בהסכם הממון בסעיף 13 אבל היא זכאית לנאמר בו בסעיף 12.א.

#### העובדות

לצדדים הייתה היכרות כמה שנים לפני נישואיהם. ערב נישואיהם חתמו הם על הסכם ממון שאושר כדין על ידי נוטריון ביום ט"ו באלול תשע"ה (30.8.2015), להלן: "ההסכם" (ההסכם צורף לתיק 1068153/1 בתוך כתב ההגנה מיום י"ז באדר ב' תשע"ו – 27.3.16).

יומיים אחר כך ביום י"ז באלול (1.9.2015) נישאו הצדדים בטקס בבית הכנסת, ובכ"ד בטבת תשע"ו (5.1.2016) נערכה מסיבת החתונה.

כשלושה שבועות אחר כך ביום שבת, כ' בשבט תשע"ו (30.1.2016), אירע המאורע אשר יצר את הפירוד בין בני הזוג. ובה' באדר א' תשע"ו (14.2.2016) הגישה [פלונית] את תביעת הגירושין.

נעתיק את חלק ההסכם הנוגע לענייננו:

7. מוצהר ומוסכם על הצדדים כי לכל צד תהיה שליטה מלאה על רכושו הנפרד, לרבות בעלות, חזקה, הנאה, שימוש, חלוקה, הורשה, הענקה, העברה, בכל זמן ובכל מקום, בלא שלצד האחר תהיה זכות כל שהיא למנוע את הדבר בכל טענה ו/או תביעה או פעולה משפטית אחרת [...]

12. א. מוצהר ומוסכם על הצדדים כי עם תחילת כל הליך של פקיעת הנישואין בין הצדדים, לא תהיה לאף צד הזכות לתבוע ממשנהו דמי מזונות ו/או החזר הוצאות ו/או תמיכה כלכלית מכל סוג שהם, בין באופן זמני ובין באופן קבוע, והצדדים מבקשים מראש מכל ערכאה שיפוטית שבפניה יובא העניין ו/או עתירה בנדון, שלא להיעתר לכל בקשה כזו.

במקרה שכזה [פלונית] תקבל מ[פלוני] סכום של מאה ושמונים אלף ש"ח כפיצוי מוסכם ומוערך מראש כדמי הסתגלות ומחיה' לאחר פקיעת

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

הנישואין. סכום זה כולל גם את סכום הכתובה ותוספת לכתובה במידה ו[פלוגית] תהיה זכאית לקבל סכומים אלה.

ב. הצדדים מצהירים שסעיף זה בא על מנת להבטיח חיי נישואין מאושרים, וכדי למנוע שאף צד לא ישיג טובות הנאה או יתרונות כלכליים מהצד האחר, כתוצאה ממשבר בחיי נישואיהם, אך שום דבר מהאמור כאן, לא בא לשנות ו/או לבטל את חובות הצדדים לתמוך כלכלית איש ברעהו כל עוד הנישואין קיימים בפועל.

13. בכפוף לאמור בסעיף 12 לעיל, במידה ובמועד פקיעת הנישואין יהיו לבני הזוג ילדים משותפים שיהיו במשמורתה וחזקתה הבלבדית של [פלוגית], מתחייב [פלוגית] לדאוג ל[פלוגית] ולילדים לקורת גג בכך שיאפשר להם להמשיך ולהתגורר בדירת המגורים שבה הם גרו ערב הגירושין, לתקופה של שלוש שנים, ו[פלוגית] תקבל לבעלותה את המחצית של דירת מגורים הרשומה על שם [פלוגית] ברח' [...] ירושלים, ו[פלוגית] תישא במחצית של כל התשלומים והחובות שיהיו באותו עת על הדירה לרבות תשלומי משכנתא.

### טענות המערערת

1. המערערת חייתה עם המשיב כשבע שנים לפני הנישואין ולכן הדירה נקנתה מכספים משותפים.
2. סעיף 13 מזכה אותה בשהייה עם הבת המשותפת בדירת המגורים ועוד מחצית מדירה נוספת כיוון שהתקיים התנאי ונולדה ילדה משותפת מנישואין אלו.
3. מבוקש תשלום הכתובה בנוסף לדמי ההסתגלות משום שהסעיף בהסכם נוגד את תקנת הציבור.

### טענות המשיב

1. הוכחה הטענה של כספים משותפים, גם בהסכם הממון עוגן הדבר בהפרדה רכושית מוחלטת, ומה גם שאלו טענות חדשות שאי אפשר להן להישמע בערעור.
2. סעיף 13 בהסכם אינו מחייב משום שהוא נועד רק למקרה של בניית בית נאמן בישראל ואילו חיי הנישואין הקצרים אינם מהווים קיום של תנאי זה.
3. סעיף זה דינו להתבטל גם בשל הפרת עיקרון תום הלב בשל מצג נישואין כוזב ורקמת עלילה נגד הבעל.
4. כיוון שהבעל קנה את הדירה לבדו, הרי שסעיף זה מהווה מתנה, וזכותו של הנותן לחזור בו ממנה – לפי חוק המתנות – בשל התנהגות מחפירה של המקבל.
5. לא נולדו לזוג 'ילדים' אלא רק בת אחת וזה אינו כלול בהסכם.
6. הכתובה כלולה בסעיף 12 ויש לערער גם על החיוב שלפיו כיוון שהסעיף נועד למקרה של חיי נישואין כשרים.
7. טענות נוספות שלא הועלו בערכאה ראשונה אין להן להישמע.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

### דיון והכרעה

בית הדין עיין בכתבי הערעור וההגנה, שמע את הצדדים בדיון ועיין גם בפרוטוקולים מבית הדין האזורי.

### דעת הרוב

הדיון הוא על החלטת בית הדין האזורי בנוגע למשמעות האמור בהסכם שנכרת בין הצדדים טרם נישואיהם בסעיף 13 שבו נאמר כי הזכויות המופיעות בו יינתנו לאישה אם בעת פקיעת הנישואין יהיו להם ילדים משותפים.

### התחייבות שהותנתה בהולדת ילדים – האם גם הולדת ילד אחד במשמע?

בית הדין האזורי האריך לבאר שהולכים אחר כוונת המתחייב בשטר ולא דווקא אחר הלשון שנכתבה בו, ולא הוכח שכוונת המתחייב הייתה לתת מתנה לאשתו במקרה זה. בנוסף דייק בית הדין כי בלשון השטר בסעיף 13 נאמר פעמיים 'ילדים', ולדעת בית הדין כיוון שנכתב 'ילדים' משותפים' ונולדה רק ילדה אחת הרי שלשון השטר עצמו אינה מזכה את האישה במתנה זו.

הדיון נחלק לשניים, מצד לשון השטר ומצד האומדנה, ויש לומר גם שפירושו לשון שטר יושפע גם מצד האומדנה.

לגבי הדיוק שדייק בית הדין מלשון השטר שכתוב בשטר 'ילדים' ולא ילד – אם לדין יש תשובה, שכן מצינו דין זה כבר בגמרא (בבא בתרא קמג, ב) דיכול אדם לקרוא לבן יחיד בלשון רבים:

ההוא דאמר להו "נכסי לבניי", הוה ליה ברא וברתא – מי קרו אינשי לברא "בניי" [...] אמר אביי: תא שמע: "ובני דן חשים" [...] אמר רבא: "ובני פלוא אליאב", רב יוסף אמר: "ובני איתן עזריה".

לפי זה פסק הרמב"ם (הלכות זכייה ומתנה פרק יא הלכה א):

שכיב מרע שאמר "נכסים אלו לבניי" – אין הבנות בכללם; היה לו בן אחד ובת, או בן ובן הבן – אף על פי שהוא אמר "לבניי" שהוא לשון רבים אין נותנין אלא לבנו, שהבן האחד נקרא בנים.

מצאנו גם במי שהיו לו שלושה בנים וציווה למנות את הבן הגדול אפטרופוס לבניו, ופסק הרשב"ש (סימן שמד) לפרש דבריו שנתכוון המצווה רק למנותו רק על בן הקטן, וביאר שם דבריו:

ועוד שדברי המשנה [צ"ל: "המצווה"] שאמר "בני" בלשון רבים יכולים להתפרש שלא אמרינן [צ"ל: "אמר", "אמרם" או "אמרן"] אלא על הקטן שצריך לאפטרופוס, שעשוי אדם לקרות בן אחד בלשון רבים, כדאמרינן בפרק מי שמת [לפנינו כ"ל, והרשב"ש קיצר]:

ההוא דאמר להו "נכסי לבניי" הוה ליה ברא וברתא – מי קרו אינשי לברא "בני" או לא? אמר אביי: "ובני דן חשים", רבא אמר: "ובני פלוא אליאב", ורב יוסף אמר: "ובני איתן עזריה".

וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות זכייה ומתנה (פרק יא הלכה א). וכשם דבמקום שיש בן ובת ואמר בלשון רבים אמרינן שאין דבריו אמורים אלא על הבן הראוי ליורשו, ואפילו הזכירו בלשון רבים, אף על פי שהוא אחד – הוא הדין נמי היכא שיש בן ראוי לאפטרופוס ובן שאינו ראוי לאפטרופוס ואמר האב שיהיה פלוני "אפטרופוס על בני", שלא אמר אלא על הראוי לאפטרופוס, אף

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

על פי שהזכירו בלשון רבים והוא אחד. ואפילו היה הבן מפסיד אין אנו יכולין לעכב על ידו, כיון שלא צוה אביו כך בפירוש, וכן כתב הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות נחלות.

וגם כאן מסתבר לפרש שבאומרו "ילדים" הכוונה שיהיה לו זרע של קיימא כמו שמפרש בשו"ת רבי בצלאל אשכנזי (סימן לא):

שאלה: יעקב צוה [...] איזה מהם שימות "ובנים לא יהיו לו" [...] תשובה: צוואת יעקב היא סתומה ויש לפרשה [...] האומר "נכסי לבני" [...] ואפילו אמר "לבני" בלשון רבים ואין לו אלא בן אחד, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפרק יא מהלכות זכיה ומתנה, או שנאמר דאין כוונתו להעביר נחלה כלל וכי קאמר "ובנים לא יהיו" לו הויה ליה כאילו קאמר "וזרע אין לו" וכדמסיים ואזיל בלשון השאלה "ואחר זמן מת שמעון – אחד מהשני אחים הנזכרים וזרע אין לו" וכו' [...]

ודבריו פשוטים.

המצווה הנדון – אפשר שרמז בלשון "ובנים לא יהיו" (ולא "ללא בנים") למה שנאמר בפסוק לגבי בנות צלפחד (במדבר כז, ג) "אָבִינוּ מֵת בְּמִדְבָּר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעֲדִים עַל ה' בְּעֵדַת קָרַח פִּי בְּחֻטָּאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא הָיוּ לוֹ" – והרי שם ברור שכוונתן שלא היה לו אפילו בן אחד, שהרי גם במקום בן אחד לא היו הבנות יורשות – אם כי בנות היו לו. והר"ב אשכנזי מכל מקום הסתפק שמא הייתה כוונתו שזרע לא יהיה לו כלל – לא בנים ולא בנות. על כל פנים כך או כך כוללת לשון רבים זו גם לשון יחיד.

בנידוננו הלשון היא "ילדים" וזו ודאי כוללת גם בנות, וכאמור – כוללת היא גם לשון יחיד. גם בשו"ת דברי ריבות (סימן שיא) פסק שגם אם אמר בלשון רבים ויש לו בן אחד וגם בן הבן, שאפשר לפרש את לשונו על שניהם, בכל זאת עדיף לפרשו על הבן היחיד כשיש טעם לכך:

וראיה לזה דאמרינן פרק מי שמת [בבא בתרא קמג, ב בהמשך הסוגיה הנ"ל] "ההוא דאמר 'נכסי לבני', הוה ליה ברא ובר ברא – קרו אינשי לבר ברא [ברא] – ויחלקו שניהם, או לא קרו ליה ברא – ויקח הכל הבן לבד, והא דקאמר לשון רבים הוא על דרך דכתיב "ובני פלוא אליאב"? ואיפסיקא הלכתא דלא קרו אינשי לבר ברא ברא, והוי הכל לבן. וכן פסקו כל הפוסקים. הרי לך דאף על גב שדבר בלשון רבים, ולא היה לו אלא בן אחד, דהוה משמע שכוונתו לכלול בר ברא, ועוד שמצינו לענין פריה ורביה דבני בנים הרי הם כבנים, כמו שכתב רש"י שם – אפילו הכי לא נכנס בכלל [– "בני" אם התוצאה היא –] לאעבורי אחסנתא.

ובשו"ת גינת ורדים (חושן משפט כלל ג סימן טו) פסק שכשהעידו העדים "שהתחייב לקיים את התנאים" מתפרש הדבר בשופי גם על תנאי אחד ד"לא דייקי בלישנייהו וכדאשכחן דקרא נמי לא דייקי בלישניה דקאמר 'ובני דן חשים'".

מכל אלו ועוד נראה כי ודאי נראה לפוסקים שאין זה רק בלשון הכתובים, אלא גם בלשון בני אדם יש לפרש שכשאמרו בלשון רבים הרי הדבר כנאמר גם בלשון יחיד.

ההבדל בפרשנות שטר בין פירוש המנוגד לטענת 'ברי' של המתחייב בו לפירוש שאין טענת ברי נגדו אומנם יש להדגיש כי בכל אלו מדובר כשאין המצווים לפנינו ואנו באים לפרש דבריהם שלא בפניהם. לכן אנו יכולים לפרש דבריהם כך רק במקום שנראה שיש טעם לכך שלא התכוונו ללשון

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

רבים דווקא, ומשום כך בכל המקרים הללו כתבו הפוסקים טעם שלא לפרש בלשון רבים דווקא. (אם משום ש'אפוטרופוס לדיקנני לא מוקמינן' או משום שיש בזה 'אעבורי אחסנתא' וכדומה – עיין שם). אבל בנידון דידן הבעל נמצא לפנינו, ואם היה טוען ברי טענה זו – ש'ילדים' שבהסכם משמעו רבים דווקא – קשה היה להוציא ממון נגד טענת ברי שלו, שהרי אז הדיון היה צריך להיות אם טענתו נסותרת מלשון השטר, שאם היא נכנסת בו אף בדוחק שוב הדרינן לדינא דהמוציא מחברו עליו הראיה.

אלא שלא נמצא בפרוטוקולים שטען ברי טענה זו שכך הייתה כוונתו בשעת חתימה, אלא שבא כוחו מסתמך על לשון השטר וטוען שאין לשנות מלשון השטר. וכיוון שלשון השטר סובלת בהחלט גם לשון יחיד כפי שהבאנו לעיל, יש מקום לטענת המערערת שהשטר מתפרש בשופי יותר אם הוא כולל גם ילד אחד, שגם לשון החוק מורה על כך וסתם המנסחים בשטרות כותבים בלשון רבים. ויש לסייע לפירוש הלשוני גם מצד סברת כוונת המתחייב, ומצידה יש לפרש שכוונת המתחייב הייתה גם למקרה שנולד רק ילד אחד, משום שגם כאשר יהיה לזוג ילד אחד משותף האב חייב לדאוג לו למזונות ולמדור, ולכן הרי הוא מתחייב לתת לו ולאם המגדלת אותו קורת גג ותנאים מתאימים לגידולו. מבחינה זו אין חילוק אם נולד ילד אחד או שניים.

### אומדנות ודיוקי לשון בשטר התומכים בכל אחת מהפרשנויות וההכרעה ביניהם

אכן בית הדין האזורי סבור כי עדיין מידי ספק לא יצאנו, שכיוון שמדובר במתנה נדיבה ביותר, הגדולה בהרבה מחיובו, אם כן כל שיש ספק ואפילו אם יש רק מעט אנשים שיפרשו את הלשון כטענת התובע, מכל מקום מספק אי אפשר להוציא ממנו ממון זה.

כאן אנו עוברים לדיון כולל יותר לגבי חיוב המתנה או שלילתה מצד האומדנה הנסמכת על לשון השטר.

לכאורה סברתו של בית הדין מתחזקת יותר בצירוף עם טענתו השנייה של בא כוח האיש כי באומדן דעת המתחייב בלאו הכי אין האישה זכאית למימוש סעיף זה משום שכל כוונת ההסכם הייתה למקרה שהזוג יחיה 'חיים מאושרים' כאמור בסעיף 12, ולטענתו לא כך היו פני הדברים אלא כל מהלך הנישואין מתחילתם לא ענה על הגדרה זו, ולגבי זה – טענתו טענת 'ברי'. נכון הדבר שיש הכחשה בין הצדדים מן הקצה אל הקצה לגבי מה שקרה בפועל, אבל עצם האומדנה שמתנה כזו ניתנת רק במקרה של חיים מאושרים – יש לה סימוכין בלשון ההסכם. אם כן במקרה של ספק וטענת ברי של הנותן מידי ספק לא יצאנו, ומה גם שהניסוח של 'ילדים משותפים' – גם אם אינו בא להוציא מקרה של ילד אחד כטענתנו, מכל מקום בוודאי הוא מרמז לרצונו של האיש בהקמת משפחה רחבה ויציבה ולא רק בתקופת נישואין קצרה ומיוסרת.

ואם באומדן דעת המתחייב עסקינן, יש לדייק דיוק נוסף בלשון השטר המסייע לאומדנה זו שלפיה לא מגיע לאישה את האמור בסעיף 13:

בסעיף 10 להסכם נאמר:

בפקיעת הנישואים, אם על ידי ביטולם בצו שיפוטי או גירושין תקפים או על פי צו הפרדה שיפוטי, אין ולא תהיה למי מהם זכות ו/או טענת זכות לגבי רכושו הנפרד של משנהו.

סעיף 13 המדובר מתחיל במילים "בכפוף לנאמר בסעיף 12 לעיל", ולא בכדי: גם בסעיף 12

נאמר:

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

מוצהר ומוסכם על הצדדים כי עם תחילת כל הליך של פקיעת הנישואין בין הצדדים לא תהיה לאף צד הזכות לתבוע ממשנהו [...] דמי מזונות או החזר הוצאות או תמיכה כלכלית מכל סוג ומכל מין.

ועל זה נאמר בסעיף 13 כי בכפוף לאמור בסעיף זה "במידה ובמועד פקיעת הנישואין יהיו לבני הזוג ילדים משותפים [...] מתחייב [פלוגני] לדאוג ל[פלוגנית] ולילדים לקורת גג [...]"

במציאות שהייתה בפועל אין ספק כי תחילת ה'הליך' פקיעת הנישואין' היה במוצאי השבת כאשר האישה עזבה את בית האיש בטענות חמורות ואחר כך הגישה תביעת גירושין ואף הגישה תלונה במשטרה נגד בעלה בשל אירועי אותה שבת והוא נעצר. אפשר אפוא לומר כי תחילת הליך פקיעת חיי הנישואין הייתה במוצאי השבת שבו נעצרו חייהם המשותפים.

עזיבת הבית והוצאת תביעת גירושין וצו מעצר וההליכים שבאו אחריו הם אינם רק בגדר 'תחילת תהליך' פקיעת הנישואין' אלא גם פירוקו המעשי של הבית, בין שאלו באו כמזימה מתוכננת כטענת הבעל, ובין שבאו בגלל מעשה הבעל כטענת האישה.

כל זה מצטרף לאמור לעיל כי סעיף 13 כפוף לסעיף 12 ושם אכן מודגש כי הוא בא לאפשר "חיים מאושרים מבלי שכל צד ינסה להשיג טובות הנאה ויתרונות כלכליים מהצד האחר כתוצאה של משבר בחיי הנישואין" – דבר שעדיין מוטל בספק אם נתקיים ובית הדין האזורי ששמע את הצדדים לא נזקק לברר אותו ולקבוע בו מסמרות.

טענה ברי נוספת: בזמן תחילת ההליך של פירוק הנישואין עדיין לא נולדה הילדה ולכן לכאורה לא הייתה לה זכאות לתביעת סעיף 13. אף האישה כנראה הרגישה בכך ולכן בדין הראשון בבית הדין האזורי ביום ה' באדר ב' תשע"ו (15.3.2016) טענה האישה (ר' בפרוטוקול משורה 17 ואילך): "אני לא רוצה לפרק את הבית. היה כאן גילוי עריות, ולא אוכל להסכים להמשיך לחיות איתו. אני מבקשת לדחות את ההליך עד לאחר הלידה." גם עו"ד קדמי – בא כוחה חזר וטען בדיונים שהיא מבקשת שלא יהיו גירושין לפני הלידה. אין זאת אלא מפני שגם הם הבינו שלא יהיו לה זכויות עד שיהיה לה ילד ואז יהיה לה זכות בדירה. כלומר גם להבנתם אם לא יהיה ילד בזמן הפירוד הרי שהאישה לא תזכה בהטבות של סעיף זה. ייתכן כי משום כך גם ניסתה לדחות את דיוני בית הדין כמה פעמים. כך או כך ניכר כאן חוסר 'תום לב' בהתנהלותה כדי להגיע לסוף התהליך של פקיעת הנישואין עם ילד.

כאמור, באומדנות אלו טענותיו של המתחייב הן טענות 'ברי' גם לגבי ההתחייבות בהסכם וגם לגבי הפרת ההסכם.

אבל מאידך גיסא ככל שברור שכך הייתה כוונתו מתחילה, הרי שקיימת טענה נגדית שאם כן היה עליו לפרש זאת בשטר, כגון להתנות שמתנה זו תהיה מותנית בחיים מאושרים או במספר שנים ביחד.

ואדרבה, מהמפורש בהסכם ניתן גם לדייק את ההפך, שהרי סעיף 12 בא להסדיר את התביעות בשעת פירוד וסכסוך, והותנה בו שבכל מקרה של פירוד – ללא כל שאלה מי האשם בו – תקבל האישה פיצויים מוסכמים ולא תהיה לה תביעה נוספת לגבי חיי הנישואין. על זה בא להוסיף סעיף 13 האומר כי אם יהיו ילדים – או ילד, כאמור – תזכה האישה גם בחצי מהדירה ב[...] כלומר סעיף זה צופה פני פירוד והוא סותם ואומר כי בכל מקרה של פירוד, ללא אבחנה וללא התניה, [פלוגני] מתחייב לדאוג לחיי בנו שלו ולתנאים מתאימים לו ולאימו המגדלת אותו. ומה גם שישנה גם אומדנה נוספת לומר שסעיף זה לא נוצר כמתנה אדיבה של הבעל אלא להפך – בשל תביעת האישה שלא הייתה מוכנה להיכנס לחיי נישואין עם הבעל וללדת ילדים ללא שיש לה ביטחון

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

שלא תישאר אחר כך עם ילדיה ברחוב ללא כל מקום לגור בו. ולפי זה כיוון שהאישה אכן נישאה והרתה ונתקיים התנאי המחייב שלא להשאיר ללא כל מקום לגור בו.

אומדנה זו מתחזקת עם זו שהוזכרה לעיל, שהאב ידע שגם בעת פירוד עליו לדאוג לבנו מן הדין ומן המוסר למדור ומזון, ומתוך הבנה שהילד עתיד לגדול אצל האם לכן התחייב להם האב בסעיף זה למקום מגורים. אומדנה זו גם היא נתמכת מלשון השטר שהרי בסעיף לא נאמר ש[פלונני] ייתן מתנה לאשתו, אלא נאמר כי "מתחייב [פלונני] לדאוג ל[פלוננית] ולילדים לקורת גג". ופירושו כנאמר לעיל, שהאיש מתחייב לדאוג להמשך של חיי ילדיו ואימם המגדלת אותם, שזה מגדר חיובו ולא כמתנה. לגבי אומדנות אלו אין חילוק בין אם הילד נולד לפני הגירושי או אחריהם.

זו הסיבה גם לדחות גם את הטענה מכוח סעיף חוק המתנות, שהרי בלשון הסעיף לא מוזכרת מתנה, וגם מן הדין ספק רב אם סעיפים בהסכם ממון של נישואין אפשר להכלילם בגדר 'מתנות', שהרי בנישואין כל צד נותן לרעהו גם כן ואם כן אפשר שדינו כמכר ולא כמתנה.

היות שכך מדויק בלשון השטר, אי אפשר לדחות את המפורש בהסכם בעקבות אומדנות אלו ואחרות, סבירות ככל שתהיינה.

### יציאת האיש ידי חובת הכתובה בפיצוי המוסכם

אומנם לגבי תביעת הכתובה טענת האישה נדחת מכוח ההתניה המפורשת בסעיף 12, התניה שאינה נוגדת את תקנת הציבור, אלא היא סבירה ומקובלת בציבור על מנת למנוע מריבות ודיונים מיותרים.

### הרב דוד ברוך לאו – נשיא

מצטרף לדעת הגאון הרב לאו שליט"א.

### הרב א' אהרן כץ

### דעת המיעוט

לדעתי האישה אינה זכאית לאמור בסעיף 13 להסכם, דהיינו מגורים של שלוש שנים בדירת הבעל וקבלת מחצית מן הדירה משני טעמים המשלימים זה את זה.

### 1. לשון השטר

התחייבותו של הבעל כפי שמופיע בלשון השטר ברורה ומפורשת:

במידה ובמועד פקיעת הנישואין יהיו לבני הזוג ילדים משותפים הבעל מתחייב לדאוג ל[פלוננית] ולילדים לקורת גג, בכך שיאפשר להם להמשיך ולהתגורר בדירת המגורים שבה הם גרו עד הגירושי.

בנדון שלפנינו, מלבד זה שהילד לא נולד בתחילת הליך הפירוד, הילד גם לא התגורר בדירה אפילו יום אחד. האישה התגוררה בזמן הגירושי בבית הוריה, הילד – אפילו יום אחד לא גר בדירה שבה התגוררו הצדדים בזמן נישואיהם הקצר, כפי שעולה מפרוטוקול הדיון (שורות 42–43): "ב"כ המערער: הוא היה אמור לתת לה לגור שלוש שנים בדירה. היא גרה אצל הוריה תקופה ארוכה ולא מזמן היא עברה לדירה אחרת שהיא שוכרת."



# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

גם האישה ובא כוחה הבינו כך את לשון השטר ומשום כך טענו בבית הדין (שם משורה 17 ואילך): "אני לא רוצה לפרק את הבית. היה כאן גילוי עריות, ולא אוכל להסכים להמשיך לחיות איתו. אני מבקשת לדחות את ההליך עד לאחר הלידה."

גם עו"ד קדמי ב"כ האישה חזר וטען בדיונים שהאישה מבקשת שלא יהיו גירושין לפני הלידה, זאת כנראה כדי שיהיה לה ילד ואז יהיה לה זכות בדירה. כלומר גם להבנתם אם לא יהיה ילד בזמן הפירוד הרי שהיא לא תזכה בהטבות של סעיף זה, אלא שגם לשיטתם לא נתקיים התנאי של "להמשיך ולהתגורר בדירה שבה הם גרו".

גם אם אומנם אפשר היה להידחק ולתת פרשנות אחרת לסעיף 13, בניגוד להבנת האיש ובא כוחו ולהבנתו הפשוטה של הסעיף – כאשר יש לפחות שתי פרשנויות לסעיף ובפרט שהתובע "בעל השטר" בעצמו טוען שהבין כך, הרי שאי אפשר להוציא ממון מן המוחזק שאין הולכים בממון אחרי הרוב, כפי שהאריך בית דין קמא להוכיח. וקל וחומר במקרה דידן שרוב העולם היה מסביר את הסעיף שהוא מדבר כאשר תוקם משפחה ויהיו ילדים בפועל שיגדלו בבית. (על אף שגם דעתנו חלוקה בעניין לשון "ילדים" שבה פירש בית דין קמא שהיא לשון רבים דווקא).

וכלפי מה שאמרו חבריי שהיה עליו לפרש בלשון השטר – הנה במקום שיש להבין את לשון השטר כמותו לא אמרין שהיה לו לפרש. זו לשון תשובת עבודת הגרשוני (סימן ג) שהביא את תשובת הרשב"א וכתב:

היינו דוקא בכהאי גווי שהביא הרשב"א ראייה מהם, כגון ההיא דבר סיסין – דכולי עלמא קרו לההוא 'שדה דבר סיסין' ואם היה בדעתו שלא למכור לו אותו השדה הווי ליה לפרש, וכן בההיא אתרא דלא מסגי פריטי דכספא כלל אם היה דעתו אפריטי דכספא הווי ליה לפרש, אבל אם אין הדבר מוכרע כל כך, ודאי יש לשמוע לנתבע לפרש דבריו אף על פי שהשומעים לא הבינו כמו שפירש הוא [...] אבל לעניות דעתי משם ראייה דלא אמרין הכי אלא דוקא היכא שרוצה לפרש היפך כל דעת הבנת השומעים, אבל אם אינו מוכרח כל כך שכל השומעים יבינו הפך כוונתו בזה לא אמרין "הווי ליה לפרש", דהא כשורבא קורין לחביתא – חביתא ולכדא – כדא ומיעוטא קורין לכדא – חביתא מסתמא הבנת השומעים יותר נוטה שמכר לו חביות שמשמעו גדולה (כמו שמשמע מדברי רש"י ודו"ק) ממה שנאמר שיבינו השומעים כדא, אפילו הכי אמרין "המוציא מחברו עליו הראיה".

ברור לי כי אם אדם היה עושה פוליסת ביטוח בה היה נכתב כי חברת הביטוח מתחייבת לדאוג לאישה ולילדים לקורת גג, בכך שיאפשר להם להמשיך ולהתגורר בדירת המגורים שבה הם גרו עד הגירושין. והיה מגיע מקרה כמו זה שבפנינו – שהילד עדין לא נולד וגם לא התגורר אפילו יום אחד בדירה – אין ספק שהתגובה של חברת הביטוח הייתה "עם כל הכבוד הפוליסה שאותה קניתם אינה מכסה את המקרה..."

כמו כן קיימת התנאה נוספת לנתניה המדויקת גם היא בגוף השטר. בסעיף 13 נכתב מפורש שהיא בכפוף לסעיף 12 שבו כתוב: "סעיף זה בא להבטיח חיי נישואין מאושרים". קיום תנאי זה לא היה ולא נברא בתיק זה שבו הנישואין פורקו לאחר שלושה חודשים. אם כן, כיצד אפשר לחייב את הבעל במיליוני שקלים כאשר בלשון השטר כתוב הפוך? נחזור ונבהיר, אומנם אפשר להבין אולי פרשנות אחרת אבל כבר ביארנו שאם יש פרשנות הגיונית שעל פיה אין להוציא את הממון מיד המוחזק הרי שהמוציא מחברו עליו הראיה.



# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

### 2. אומדנה לביטול המתנה

גם ללא כל קשר ללשון השטר וגם אם הייתה נכתבת מתנה ללא תנאי בשטר, מצינו שמועילה אומדנה לבטל מתנה, ואין ספק שיש כאן אומדנה גדולה שלא הייתה מחשבה של הבעל לתת לאשתו מתנה כזו גדולה על תקופה קצרה ואומללה כזו. האומדנה הפשוטה היא שאף אדם לא היה נותן מתנה כה גדולה על שלושה חודשי נישואין, כשמייד כשאשתו נכנסת להיריון היא עוזבת את הבית, ובפרט כשהיא מפרקת את הבית בעלילת דברים חמורה שלא הוכחה, וכשעדיין לא נולד ילד וממילא לא גידלו ולא הכירו. הסברה הפשוטה היא שאדם נורמלי לא היה מתחייב במצב כזה למתנה כזו וממילא פשוט שנאמן לומר כמו האומדנה "אדעתא דהכי לא התחייבתי".

אך האם מדובר במתנה?

הדירה המדוברת בסעיף 13 היא רכושו של הבעל מלפני הנישואין. במקרה כזה הן לפי ההלכה והן לפי חוק יחסי ממון גם ללא הסכם קדם-הנישואין שערכו בני הזוג לא היה לאישה כל חלק בה. גם 'הלכת השיתוף' המקנה לבן הזוג חלק בדירת המגורים שהביא בן הזוג השני עימו לנישואין – אף לו חלה על הצדדים – לא שייכת במקרה כשלפנינו שבו הנישואין בקושי התחילו. קל וחומר במקרה שלפנינו שבו חתמו הצדדים על הסכם קדם-נישואין הקובע כי על רכושו הפרטי של כל אחד מבני הזוג לא יחול חוק יחסי ממון והוא יישאר בכל מקרה בבעלותו של בעל הרכוש, לענייננו – של האיש.

אומנם סעיף 13 בהסכם מחריג מהאמור בסעיף 6 בהסכם שממנו עולה כי לאישה לא מגיע כלום מרכושו של האיש. סעיף 13 קובע כי אם יהיו לבני הזוג ילדים והצדדים יפרדו תהיה האישה זכאית להמשיך ולהתגורר בדירה למשך שלוש שנים, ותקבל לבעלותה את מחצית הדירה.

אך ההתחייבויות שהתחייב הבעל לאישה בסעיף 13 הן התחייבויות שהבעל לא חייב אותם על פי ההלכה או החוק. נבאר דברינו:

בסעיף 12 א להסכם הגירושין נקבע סכום של פיצוי קבוע לאישה בסך 180,000 אלף ש"ח במקרה של גירושין כולל כתובה (כאשר בתיק שלפנינו כלל לא ודאי שהאישה זכאית לכתובה, והנישואין היו קצרים ביותר).

גם בחיוב האב למזונות ומדור ילדיו, אין ספק שאין שום חיוב לאב המתקרב לסכום היוצא מן ההתחייבות בסעיף 13 העומדת על סך של לפחות 1,500,000 ש"ח.

עולה מן הדברים שהתחייבות הבעל בהסכם זה היא בגדר התחייבות של מתנה, ולהבדיל מהתחייבות של מקח וממכר הרי שמתנה – קל יותר לבטלה על ידי אומדנות.

עייך שולחן ערוך (חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן רז סעיף ד) שזו לשונו:

אבל המוכר סתם – אף על פי שהיה בלבו שמפני כך וכך הוא מוכר, ואף על פי שנראים הדברים שלא מכר אלא לעשות כך וכך, ולא נעשה – אינו חוזר, שהרי לא פירש, ודברים שבלב אינם דברים. ואף על פי שקודם מכירה אמר שהוא מוכר על דעת לעשות כך וכך, כיון דבשעת המכירה לא אמר, אינו חוזר. הגה: מיהו אי איכא אומדנא דמוכח, נתבטל המקח (תוספות והרא"ש כלל פרק ה). ויש אומרים דבמתנה דברים שבלב הויין דברים (הגהות אלפסי פרק אלמנה ניונית).

וכן העלה בסמ"ע (שם ס"ק י) והוסיף על השולחן ערוך שאפילו "באומדן דעת כל דהו מבטל המעשה ואמרינן ביה דלא גמר בדעתו ליתנו לו בחנם" וזו לשונו:

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

דבמתנה דברים שבלב כו' – הטעם, דדוקא במכר דקיבל מעות מסתמא גמר ומקני אם לא דפירש, מה שאין כן במתנה דהוא בחנם, דאומדן דעת כל דהו מבטל המעשה ואמרינן ביה דלא גמר בדעתו ליתנו לו בחנם.

ועיין ביאור הגר"א (שם ס"ק יג-יד) שהביא ראיות לחילוק שבין מכר למתנה:

(יג) מיהו כו' – כמו בשכיב מרע שכתב כל נכסיו ומי ששמע שמת בנו כו' (בבא בתרא קמו, ב) ומברחת (בכתובות עט, א), ואפילו לא אמרה מידי כמ"ש בבבא בתרא (קנא, א) ועיין תוספות בקדושין (שם) ובכתובות (צז, א).

(יד) ויש אומרים כו' – כן למד ריא"ז משכיב מרע ומי ששמע ומברחת הנ"ל. (ליקוט) ויש אומרים כו' – דבזה אין צריך לסברא ראשונה, דבאומדנא דמוכח כו', אלא ההיא דמברחת ומי ששמע משום דהוא במתנה. וכן הא דקיימא לן כרבי אלעזר בן עזריה בריש פרק ה דכתובות ובזה מתורץ קושיית תוספות (שם מז, ב דיבור המתחיל "שלא" כו') "ואם תאמר" כו' "וכן ההיא דובין" כו' ואחר כל זה הדוחק הוצרכו תוספות בעצמן שם לחלק בין נותן דבדעתו תלוי שכתבו "והא דפריך" כו' (ע"כ).

כן סיכם להלכה בנתיבות המשפט (חידושים שם ס"ק ט):

דבמתנה דברים שבלב – הטעם, דדוקא במכר דקיבל מעות מסתמא גמר ומקנה אם לא שפירש, מה שאין כן במתנה אומדן דעת כל דהוא מבטל. סמ"ע (ס"ק י).

ועיין בערוך השולחן (חושן משפט סימן רז סעיף יב) שביאר מדוע אפילו אומדנה כלשהי מבטלת

את המתנה:

אבל במתנה אומדנא כל דהו מבטלת המתנה, דזהו בעצמו אומדנא גדולה דודאי לא גמר בדעתו ליתן בחנם אלא מפני איזה טובה שיגיע לו על פי האומדנא, וכיון דנתבטלה בטלה מתנתו. ודבר זה תלוי בראיית עיני בית דין, דיש לפעמים דאהבה או קורבה מביאה לידי מתנה ולא מפני טובת הנותן. וכתב רבינו הרמ"א דכל זה הוא במוכר קרקע אבל במוכר מטלטלין לא מהני גם גילוי דעת בשעת המכירה עד שיתנה בדיני תנאי שנתבאר, דאין בהם אומדנא כל כך אפילו כשגילה דעתו, לפי שלפעמים אדם מוכר מטלטליו גם בלא סיבה נכונה. מה שאין כן קרקע אין אדם מוכר בלא סיבה חזקה. ובמתנה יראה לי דאין חילוק בין קרקע למטלטלין אם היתה מתנה מרובה.

ועיין בפתחי תשובה (שם ס"ק ט) שחידש שאפילו במכר אם עדיין החפץ נמצא בידו מועילה

אומדנה:

אומדנא דמוכח – עיין בתשובת חות יאיר (סימן סט) אודות לוי שרצה לקנות בית משמעון, ושאל לו כמה רוצה, השיב "ת"ק ר"ט [חמש מאות רייניש טאליר (שם מטבע)] ולוי אמר שיתן לו ש', השיב שמעון "כבר רצה נפתלי ליתן לי ש"ן ר"ט", ונשבע בנקיטת חפץ ש"אם יבוא היום אחד ויתן לי בעד ת' ר"ט – לא אתננה לו", ומפני כך נתן לו לוי ת"ר"ט וקנה הבית. ויהי העם כמתלוננים שקנה בית ביוקר מאד. שאל לוי לנפתלי אם אמת הוא שרצה ליתן ש"ן ר"ט, והשיב: "לא היו דברים מעולם" [...] וכל זה דוקא אם כבר פרע לוי לשמעון, מה שאין כן אם עדיין המעות בידו, נרא לי דמצי למימר "על דברך" – שאמרת שכבר רצה נפתלי ליתן ש"ן ר"ט ונשבעת – סמכתי", ויש לומר דודאי שכהאי גוונא הוא אומדנא דמוכח שכתב הרא"ש (בתשובה, כלל פא סימן א) דמהני אפילו במכר, וכמו שכתב בהגהת רמ"א (סימן רז סעיף ד). עד כאן דבריו, עיין שם.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

הדריגן למקרה שלפנינו שהדירה ברשות הבעל ולא הועברה לידי האישה וכיוון שהוא המוחזק ומדובר במתנה שיש עימה אומדנה חזקה הרי שהמתנה בטלה קל וחומר ממכר.

אף אם נאמר שהסכם קדם-נישואין לא יחשב מתנה אלא כחלק מתנאי הנישואין כהתחייבות הנדוניה וכדומה, יש להביא ראיה שמועילה בהם אומדנה כאשר התחייב לתת ועדיין לא נתן מתקנת רבנו תם שהובאה בתוספות (כתובות מז, א) שכתבו בתוך דבריהם:

והורה רבנו תם הלכה למעשה בחתן אחד שמתה אשתו והיה אבי הכלה מוחזק בנדוניה, ופסק לה דלא זכה הבעל מכח שמעתין דהכא. ועוד תיקן לא מכח ההלכה שאפילו בעל מוחזק שיחזיר אם מתה בתוך שנה וחזר בו בסוף ימיו מאותה תקנה [...] והא דאמרינן בתורת כהנים: "ותם לריק כחכם" – "זה שפוסק לבתו ממון מרובה ומתה בתוך שבעת ימי המשתה, הרי הפסיד בתו והפסיד ממונו" – ההיא אתיא כרבי נתן, אי נמי כרבנן ומיירי שהחתן מוחזק בה.

מדברי רבנו תם עולים שני מצבים שבהם התבטלו הנישואין תוך שנה, שיש אומדנה שבעבור נישואין כאלו קצרים לא הייתה כוונה לתת: א. כאשר הנכסים עדיין ברשות אבי האישה שלא נתנם ומתה האישה. במקרה זה פשוט לרבנו תם שאין חיוב של האב לתת את אשר התחייב בגלל האומדנה דאדעתא דהכי – שיתפרקו הנישואין לאחר תקופה כזו קצרה – לא התחייב. ב. במקרה שהבעל מוחזק כבר בנדוניה ואז לא מספיקה האומדנה, אבל בגלל האומדנה תיקן תקנה שתוך שנה יחזור הרכוש לאבי האישה.

אם כן גם בנדון שלפנינו, שהאומדנה ברורה וקיימת והבעל מוחזק בנכס, ללא כל תקנה ברורה שהנכס יישאר אצל הבעל, אפילו נחשיב את התחייבות הבעל כעין נדוניה.

ועיין עוד במרדכי (מסכת כתובות פרק נערה שנתפתתה רמז קנא) שכתב:

והחרים רבנו תם להחזיר לאב כשמתה בתוך שנה שנישאת, ושמעתי שיש תקנה אפילו בב' שנים להחזיר החצי, אבל אם עדיין ביד האב לית דין ולית דיינא: היכא דקאי תיקום.

אף על פי שרבינו משולם הביא ראיה מן המדרש "ותם לריק כחכם" – "זה המשיא בתו ומתה שאבד בתו ואבד מעותיו ומשמע אפילו תוך שנתו", רבינו תם מתרץ דמיירי כגון שהחתן מוחזק במעותיו, דאז לא מפקינן מיניה מאחר שהחזיק הנדוניא, אבל אם אינו מוחזק יחלוקו.

אם כן בנדון זה שלא נהנית משל בעלה כי אכלה משל אביה, וגם לא זכה הבעל בהן, נראה דאין להוציא מיד האב מה שנשאר בידו. וכן משמע נמי בספר רבינו משה בספר החכמה. ובריש פרק ב דאישות כתב רמב"ם כאותה ברייתא דהיכא דמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ומתה בדרך קודם שתכנס לחופה – אף על גב שכתובתה בבית אביה בעלה יורשה, ובפרק כג פסק: האב שפסק על ידי בתו – לא קנתה הבת אותה מתנה עד שיכניס אותה בעלה.

דברים אלו הובאו להלכה ברמ"א (אבן העזר סימן נג סעיף ג):

הפוסק מעות לחתנו או לבתו, וכנסה, ואחר כך מתה הבת ועדיין לא נתן: יש אומרים שזכה בהן הבעל וצריך ליתן לו כל מה שפסק (רש"י והרמב"ם והר"ן ומרדכי בשם ר"י הלבן); ורבנו תם פירש דלא זכה בהן הבעל; ומכח ספק לא מפקינן ממונא מן האב (תרומת הדשן שכא ומהרי"ק שורש צא והגהות מיימוני).

ועיין בערוך השולחן (אבן העזר סימן נג סעיפים יא–יב) שביאר את המחלוקת הנ"ל וזו לשונו:

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

(סעיף י) כל הדינין שנתבארו אינו אלא באחר אירוסין. אבל אחר הנשואין דעת הרמב"ם ורש"י ועוד גדולי ראשונים שאפילו אם האב לא סילק הנדוניה וכל מה שפסק לבתו קודם הנשואין – מחוייב לסלק לאחר הנשואין. אפילו מתה בתה [צ"ל "הבת" או "בתו"] – יסלקם להבעל מדין תורה, שהבעל יורש את אשתו, וכיון שכנסה הרי המעות שלו, וכשמתה אשתו יירשנה. וזהו פשוט דדווקא כשנתחייב מדינא כגון שנקנין באמירה או בקניין והתחייבות, אבל אם לא נתחייב מדינא אלא שהבטיח, או אפילו נתחייב בקנס ולא בעיקר ההתחייבות כמו בסי' נ', ולא נתן קודם הנשואין, ונשאת ומתה – פטור גם מהקנס (נ"ל והך דכתובות מז, א הוא באחר אירוסין – עיין שם בתוספות). ולפי זה יש הפרש גדול בין אחר אירוסין לאחר נשואין, דלאחר אירוסין – אפילו הנדוניה הוא ביד הארוס, אם מתה מחזיר להאב, ולאחר נשואין – אפילו אם הנדוניה ביד האב מוציאין מהאב ומוסרין להבעל אפילו מתה לפי דין התורה, אם לא מפני התקנה כמו שיתבאר [...]

(סעיף יא) אבל רבינו תם חלק עליהם וסבירא ליה דגם לאחר נשואין – כשעדיין לא סילק האב הנדוניה ומתה הבת – לא זכה הבעל גם מדין התורה, מטעם דאומדנא גדולה היא שזה שפסק האב לבתו או לחתנו אינו אלא כשתהנה בתו מזה, והיינו כשבאו המעות לידו ואיכא ריוח ביתא, אבל כל זמן שלא באו ליד הבעל לא זכה בהן הבעל, דעל דעת כן לא התחייב עצמו. (ומפרש הך דכתובות מז לאחר נשואין). וכיון שיש בזה מחלוקת הפוסקים אין מוציאין מן האב אפילו עברו שנים רבות מזמן החתונה, כיון שעדיין לא סילק הנדוניה אין הבעל יורשה, ואפילו יש לו בנים ממנה. ואפילו מת הבעל אין הבנים יורשים דכל זמן שלא באו המעות ליד החתן אינו קונה עדיין לדעת רבנו תם דאזלינן בתר אומדנא, כמ"ש ואין מוציאין מהמוחזק מספק.

### לסיכום

1. האישה והילדה לא התגוררו בדירת הבעל בעת הגירושין וממילא אינן זכאיות 'להמשיך' להתגורר בה.
2. מלשון השטר שלפנינו עולה שלא הייתה התחייבות לתת את מחצית הדירה הנוספת.
3. במכר לא מועילה בדרך כלל אומדנה.
4. במתנה מועילה אומדנה.
5. מחצית הדירה שאותה התחייב הבעל לאישה על פי סעיף 13 להסכם היא מתנה הניתנת לאישה ללא תמורה ומועילה אומדנה לביטול המתנה.
6. אפילו במכר – במקרה שהמתחייב מוחזק מועילה אומדנה לביטול התחייבות. קל וחומר במתנה כבמקרה שלפנינו שכשהבעל מוחזק מועילה אומדנה.
7. אפילו אם תמצי לומר שמתנת הבעל לאישה בהסכם הממון היא דומה להתחייבות בנדוניה (אף על פי שהדבר רחוק שהרי זה לאחר הגירושין וללא תמורה), ויש בכך מחלוקת אם יכול להוציא בניגוד לאומדנה, כבר פסקו הפוסקים מן הרמ"א ועד ערוך השולחן שאין להוציא מיד המוחזק.
8. אשר על כן בתיק זה כאשר יש אומדנה ברורה שלא הייתה כוונה לתת לאישה בעבור חודשיים ימים של נישואין מתנה בשווי של מיליון וחמש מאות אלף ש"ח, ועל פי לשון השטר המתנה לא מגיעה לה.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

9. לא נמצאה טעות בהחלטת בית הדין האזורי (אף על פי שיש לדחות את טעמה) ויש לדחות את הערעור ולקבוע שאכן לא מגיע מחצית הדירה לאישה.

### הרב אליעזר איגרא

#### תגובה לאמור בדעת המיעוט

אף כי הנני מסכים עם כבוד הרב אליעזר איגרא כי ברמת העיקרון אומדנה יכולה לבטל מתנות ובפרט מתנות נישואין, כפי שהרחיב בפסק דינו, אולם במקרה שלפנינו כפי שהבאנו בדברינו ההתחייבות המפורשת בהסכם אינה נותנת מקום לאומדנה, ובפרט שהוספנו שישנה גם אפשרות לאומדנה התומכת בזכות האישה.

עם זאת אני מסכים לדברי הרב איגרא כי את הזכות להמשיך לגור בדירה שלוש שנים מפסידה האישה משום שהמציאות שבה האישה עזבה לפני הגירושין את הדירה אינה תואמת להסכם, וכאן לשון הכתוב מסכים עם האומדנה.

### הרב דוד ברוך לאו – נשיא

#### תגובה לתגובה

אני על משמרתי אעמודה כי כשם שמצאנו בהתחייבות מפורשת של נדוניה של "כמה אתה נותן לבתך", שגם כשאין כל ספק בלשון ההתחייבות בכל זאת מצד האומדנה, אם מתה הבת בתוך שנה ולפני שנתן – נפסק להלכה שלא צריך לתת, קל וחומר במקרה שלפנינו שיש גם בלשון השטר מקום לפרש כך. וכי מה שונה מתה מנתגרשה שיש אומדנה ברורה שאדם לא היה נותן נדוניה בשביל פחות משנה (אף ששם לא נכתב "חיים מאושרים" כפי שהותנה בנידונו במפורש), וכך נפסק להלכה כאמור לעיל?

### הרב אליעזר איגרא

#### סיכום

אחר הדברים האלה, נחלקו הרוב והמיעוט בתוקפה של המתנה, אך לא בהכרח בתוצאה הסופית: **דעת הרוב מחייבת את המתנה. אך גם לדעה זו עדיין יש להתחשב בשתי נקודות המגבילות את המתנה:**

ראשית, גם לדעת המחייבים את המתנה, כיוון שבהבטחת מחצית הדירה הנ"ל נכתב בהסכם במפורש כי מתן מחצית הדירה היא "בדאגה לאישה ולילדים שיהיה להם קורת גג", הרי שהבטחה זו באה לקיים את חיובו של האב לדאוג למדור לילדיו ולא להוסיף עליו.

בזאת מסכימה גם דעת המיעוט, שאף אם כאמור לעיל יש אומדנה של חזרה מן המתנה לאישה, הרי שאין שום אומדנה לחזרה של הבעל מן הדאגה למדור ילדיו, ובפרט שעל פי ההלכה והחוק האב חייב במדור ילדיו.

לכן מחליט בית הדין כי הסכום הנ"ל מהווה סילוק סופי של חיוב מדור האב לבנו ומהווה תחליף לחוב הנ"ל, בין שכבר נפסק חיוב המדור בערכאה כלשהי ובין שידונו בו אחר כך.

בקבלת האישה את הסכום הנ"ל היא קיבלה את תשלום המדור בעבור הילדה והיא מחויבת בזה לדאוג למדור עבור הבת עד הגיעה לגיל שמונה-עשרה.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

שנית, בסעיף המתנה המדובר נאמר:

[פלונית] תקבל לבעלותה את המחצית של דירת מגורים הרשומה על שם [פלוני] [...] ירושלים, ו[פלונית] תישא במחצית של כל התשלומים והחובות שיהיו באותו עת על הדירה לרבות תשלומי משכנתה.

כלומר מדובר במתנה שווה לערך מחצית הדירה בניכוי מחצית מהחובות והמשכנתה שיהיו על הדירה.

לאחר הדיון ולפני הוצאת פסק דין, לשאלת בית הדין, טען האיש והגיש מסמכים כי יש חובות על הדירה בסך 1,200,000 ש"ח לקרוב משפחה, ויש לקזז את מחציתם מחלקה של האישה בדירה (אם מגיע לה חלק בה), שהרי בהסכם נאמר שהאישה תישא במחצית של כל התשלומים שיהיו באותה העת על הדירה.

מנגד טענה האישה כי למרות המסמכים כל החוב הוא חוב פיקטיבי לדוד הבעל כדי לפגוע בחלק האישה המגיע לה על פי ההסכם. גם אם קשה להוכיח את אמיתת החוב הרי שבהבטחת המתנה היא הוגבלה ל'חובות שיהיו באותה עת על הדירה', ולא נאמר מתי יהיו. ואיך שלא יהיה ודאי כאן יהיה ספק בחלק האישה בדירה, אלא שלמעשה יש גם את חיוב המדור.

### נפסק

סוף דבר, לאחר העיון ונוכח מכלול הספקות שהועלו לעיל, בית הדין מחליט:

א. החלטת בית הדין האזורי "אין לאישה זכויות מכוח סעיף 13" מבוטלת.

ב. המשיב – האיש מחויב להעביר לאישה – המערערת סך של 750,000 ש"ח. סך זה כולל את תשלום המדור של הילדה עד גיל שמונה־עשרה ובקבלת הסכום הנ"ל המערערת – האישה מתחייבת לדאוג למדור הילדה עד גיל שמונה־עשרה. הסכום הנ"ל הוא ללא קשר לחובות הרובצים על הדירה שאותם ישלם האיש.

ג. הסכום הנ"ל ישולם בתוך מאה ועשרים יום מקבלת החלטה זו.

ד. את הזכות למגורים בדירה שלוש שנים הפסידה האישה.

ה. החלטת בית הדין האזורי על חיוב 180,000 ש"ח בלבד מכוח סעיף 12 נשארת בעינה.

ו. מותר לפרסם את פסק הדין בהשמטת פרטי הצדדים.

ניתן ביום י' באב התשע"ט (11.8.2019).

הרב א' אהרן כץ

הרב אליעזר איגרא

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה